

**EUSKALTZAINDIAREN
XIII. BARNE JARDUNALDIAK**

XIII. BARNE JARDUNALDIETAN HAUSNARTZEKO

Bilbon, 2003.eko otsailaren 20an.

X. Kintana, idazkaria.

J.L. Lizundia, idazkariorde-kudeatzailea.

Joan den abuztuan, oporraldian, Euskaltzainburuaren proposamenez presaturiko eta irailaren 5ean, hots, Zuzendaritza J.J. Ibarretxe lehendakariarengana joateko zen egunean, Zuzendaritzakoei aurkeztutako txostenaren hasierako puntu hauek ekarri nahi ditugu gogora: «Euskaltzaindiaren abaguneaz txostena» deritzanetik, hain zuzen.

XII. Barne Jardunaldietan ohi bezala, antolatzaile J.L.Lizundia izan zenez gero, hau zioen:

«lehendabizikoak, 1979an Foruan zertarako egin ziren, hausnarketa gisa, horretarako mezu bat, bai L. Villasante euskaltzainburuak, Juan San Martinek egin dako ildotik, alegia, hausnarketa bat behar zela egin erakunde barnera begira, gogo jardunaldi gisa», agian, zentzurik Ignaziotarrean. Beharbada, horregatik, handik bi urtera frantziskotarren komentutik Loiolara joan ginen. Orduan lehendabiziko foru erakunde demokratikoak sortu berri ziren. Laster helduko zen II. Eusko Jaurlaritza. Eusko Legebiltzarra lehendabizikoz antolatu zen gure historian. Beraz, argi ageri zen aro berri baten aurrean geundela Foruan.

24 urte geroago, badirudi, erronka berrien aurrean geundela, eta euskaltzain batzuek horretaz idatzi dute, zenbait hausnarketa eginez, kanpora eta barrura begira. Beraz, datorren «Urtebikoari begira», geure gogoeta-bideari behako bat eginez gero, hasteko, Forutik Loiolara abiatu ginela ikusiko genuke, –eta Loiola garrantzitsua izan zen, orduantxe eratu baitziren batzordeak gaurko erara–, geroztik, Angostotik Lekarozera, Angelutik Lazkaora, Ziburutik Zornotzara, Larrabeatik Iraizotzera, eta azkenik Baionatik Lekeitiora arituz gai desberdinak ukitzen. Oraingoaren abiapuntutzat, Eusko Ikaskuntzako lehendakari berriak elkarriketa interesgarri baten dioena har genezake: «Eusko Ikaskuntzan ere komeni da horrelako hausnarketa estrategikoa sakona egitea. Eusko Ikaskuntzak hausnartu behar du etorkizunean zer izan behar duen. Erakundeek beste era batera lan egin behar dute».

Agian, Euskaltzaindiari ere etorri zaio antzerako hausnarketa egiteko tenorea. Beste pasarte batean honela dio:

«Eusko Ikaskuntza urrunekoa eta antzinakoa da eta hori gaurkotu egin behar da».

Guk ere gauza bera esan genezake. Beste pasarte baten:

«Garrantzitsua helburuak ondo finkatzea da».

Guk, ordea, eginkizunak desberdinak ditugunez, erronkak ere desberdinak. Barnera begira, gure hiru sailak, alegia, *Iker*, *Jagon* eta *Egiturazkoak*, banan-banan aztertu beharko genituzke. Begira diezaiegun, lehendabizi, Euskaltzaindiaren xedea eta izaera deitzen den lehen kapitulari eta lehendabiziko bi artikuluei:

Lehen art. *Euskaltzaindia Instituzio bat da, 1918. urtean Araba, Gipuzkoa, Nafarroa eta Bizkaiko lau Diputazioen babespean sortua. Honako xede hauek ditu helburutzat:*

- a) *Euskararen gramatika legeak ikertu eta mamitzea.*
- b) *Hizkuntza honen idazlangintzarako argibideak eta arauak ematea.*
- c) *Hiztegia biltzea.*
- d) *Bai hiztegian eta bai gramatika eta grafian ere, literatur hizkera batura heltzeko lan egitea.*
- e) *Euskararen enplegua aitzinatzea.*
- f) *Hizkuntzaren eskubideak zaintzea.*
- g) *Hizkuntza, gizarte maila guztietan gai bihurtzeko, lan egitea.*
- h) *Literatur eta ikas lehiaketak eragitea.*
- i) *Filologia eta linguistikako estudioak sustatzea, euskara eta euskal literaturaren katedrak bultzatuz.*
- j) *Euskarari dagozkionetan erakunde aholku emaile ofiziala denez, agiriak eman eta irizpen eta diktamenak luzatzea.*

Bigarren art. *Egiteko hauen arabera, bi sail ditu Euskaltzaindiak: Iker saila eta Jagon saila.*

Euskaltzaindiak gure politikarien eta erakunde politikoaren aurrean bere erakunde-izaera eta esangura sozio-kulturala argi utzi beharko luke, H. Knörr buruordeak maiz azpimarratu duen bezala. Gure hizkuntza nazionalaren Akademia da, gure batasun kulturalaren sinboloa, hizkuntzaren erabilera zuzenaren instantzia gorena, eta bere egitekoak ezin dira epaitu ikuspegi ekonomizista hutsen bidez, *Euskal Irrati Telebista*, *Emakunde*, *Eusko Trenbideak* eta beste erakunde eta enpresa publiko batzuk, adibidez, horretara epaitzen ez diren bezalaxe.

Bere egiteko nagusiak mugatzean, kontuan hartu beharko genituzke, noski, munduko gainerako Hizkuntza Akademia guztien ohiko egitekoz gainera, –eta gramatika eta hiztegi arauemaileak noraezekoak dira– gure gizartearen egoera berezia, tokian tokiko egoera sozio-politikoak ahanzi gabe.

Aspaldian pairatzen dugun dirurik ezak zenbait gauzaz pentsarazi beharko gintuzke, hemendik aurrera loturik ez gelditzeko. Batetik, lan edo proiektu bat egiten hastean, horren finantziabidea argi eduki beharko dugu, aurrekontu orokorretatik kanpo ere, enpresa batzuk hor interesaturik egon daitezkeela ahanzi gabe. Hemendik aurrera, epe ertain eta luzeko proiektuak aparteko zuhurtziaz planteatu eta bideratu beharko ditugu, amaitu ezinik eta berengatik bururaino hipotekaturik gera ez gaitzen.

Bestalde, proiektuak egiteko kontratatzen diren pertsonak argi eta garbi eduki behar dute Euskaltzaindiak zertarako eta noiz arte hitzartzen dituen. Horregatik, gogoan izan behar dugu Euskaltzaindiak bere berezko helburuetarako egin behar dituela bere plangintza-programazioak, eta ez berak lehenago kontratatu dituen pertsonen mesederako.

Izan ere, gauza bat da, ahal delarik, gurekin lanean ibili direnetako baten bat edo batzuk, horretarako aukera badago, berriz ere kontratatzea, horien esperientzia baliotsua denean, baina beste bat, etengabeki pertsona horien finantziabidearen harlauza pisua geure gain hartzea, eta areago babesik gabe, horrela urteroko mentsa gehituz.

Euskaltzainon lanak, oinarriz eta funtsean, akademiko izan behar du, eta Administrazioak eta jendaurreko ekitaldiek ez digute geure denbora nagusia ebatsi behar. Ordea, guztiok asperturik gaude guztiok, azken urteotako egoera ekonomiko katastrofikoagatik, gauzak hankaz gora ikusten: euskara ikeritzen, hitzak erabakitzen eta arauak ematen ibili beharrean, burua hausten eta denbora ematen ari gara gure langileek, plantilakoek eta lan-hitzarmendunek, hurrengo hilabetean soldata kobra dezaten edo telefonoa edo argia motz ez diezaguten, guztiok erotuta, dirua nondik aterako dugun asmatu ezinik. Bistakoa denez, Zuzendaritzan, aspaldion ordu gehiago igarotzen ditugu horretan, gainerako gobernamendu arazoetan baino. Beraz, ez dezagun plan handiegirik egin, gero, horregatik, itorik ibiltzeko.

Ekonomiaren ildoak eramaten gaitu, bidezidorrean baino, errepide zabaLEAN, datorren urtebikoan erabakigarri izango zaigun puntura. Aurtengo diru igurikimeneak, beste behin ere, begien bistan jartzen digute gure ekonomia-bideragarritasunik eza. Aldez aurretik iragarrita dauden zenbakiekin, aurtengo protokoloak diru-mentsa handia dakar gure gainera, lehenbailehen konpontzekoa. Horrek eskatzen du, besteak beste, gure egiturazko gastuak eta egitasmo nagusiak erakunde publikoek estaltzea. Esan gabe doa ere, gutxieneko kopurua behar duela ziurtatu Eusko Jaurlaritzak, gainerakoa bestelako administrazioek jarria. Helburua, dena den, Euskaltzaindiarentzako egonkortasun ekonomikoa ziurtatzea da. Hori gabe, alfer-alferrik izango dira gure ahalegi-

nak. Horrexegatik, Euskaltzaindiaren izaera dela eta, botere publikoekin hitz egin behar duenean, bi helburu argi izan behar ditu Euskaltzaindiak: lehena, erakunde izaera eta zerbitzua, Euskal Herri osoan euskararen corpusari eta statusari dagokiona; bigarrena, horrek daukan kostua. Hori da, hain zuzen ere, diruz bermatu eta hornitu beharrekoa. Horra ere, berehala jorratzeko puntua.

Iker Sailean lehendabizi, bost batzorde iraunkor ditugu. Lehen lau ziren, alegia, Hiztegegintza, Gramatika, Euskalkiak edo Dialektologia eta Onomastika. Literatura, *Jagon* Saitetik *Ikerrera* pasatu zen 1989an, Lazkaon egindako VI. Barne Jardunaldietan. Horiez gain, 1995ean, 1994ko Leioako Biltzarraren ondotik sortu zena, Euskara Batuko batzordeak, nahiz eta hau ere Lekeition, zeregin baterako bakarrik utzi, Hiztegi Baturako, alegia. *Jagon* Saila eta *Egiturazkoak*, geroago ikusiko ditugu. Une honetan *Jagon* Sailak bi batzorde ditu, bere lantaldeekin: *Egiturazkoak*, Argitalpen batzordea, Azkue Biblioteka eta Lege-Ekonomia aholkularitza. Gure ustez, iritsi da ordua, batzordeek eman duten emaitza oparoa ahaztu gabe, –beharrezkoak izaten jarraitzen baitute–, autokritika egiteko.

Price Waterhousek, Herri Aginteek eskatuta, Aditegia egin zigunean, batzordeak «taifa erreinutzat» jo zituzten. Geroztik, soluziobidean jarri dira. Horretarako eragile teknikari bat, Pello Telleria, hartu genuen eta eman du fruitua. Hala eta guztiz ere, batzorde bakoitzak, bere kasa funtzionatzen du. Bestalde, batzorde arteko begirunea ere falta izan da askotan.

* * *

Batzorde arteko kontsentsurik ez da izan, zoritxarrez eta, behin baino gehiagotan, aipatu dugu gai hau Zuzendaritzan ere. Koldo Mitxelenak, ordea, urte askotan *Iker* sailburu izan zelarik, estrategia eta taktika ongi bereizten zituen. Bazekien hark, estrategia baitzen, Euskaltzaindiak euskara batua aurrera atera behar zuela, eta urte haietan hori zela erronka nagusia. Ez soilki xedearen lehena artikuluko d) helburuak hori diotelako, baizik eta Erakundearen helburuak aurrera atera ahal izateko ere halaxe komeni baitzen. Hori dela eta, bere estrategia euskaltzainaren artean aurrera ateratzeko, ezker-eskuin kontzesio taktikok egin ohi zituen zuhurki. Nola bestela ulertu, bere iritzia zenbait aldiz aurrera ateratzeko, bere iritziaren kontrako kontzesioren bat edo beste egitea? Bistan zeukan, Iparraldeko botoak behar zituela, Lojendioren, Arrueren edo Aingeru Irigarairenez gainera. Hori argi ageri zen Onomastikako Herri Izendegia egitean. Izendegia prestatzean, adibidez, taktikoki komeni zen Aingeru Irigarairi zenbait gauzatan amore ematen jakitea. Bestalde, orduan Iparraldeko Izendegia ondo egiteko mediorik ez genuenez, Mitxelenak Dassanceren zerranda hartzea proposatu zigun, ondorioz, behin-behingoz, horretara lortzen zuen kontsentsuaz baliatuz, gero beste helburu batzuei ere aplikatzeko.

Azken urteotan ikusi duguna, ordea, besterik da, hots, batzorde arteko kontsentsua, batzordekideen arteko bata besteenganako begirunea, ez dela

ondo jagon, barrutik eta albotik eztenka ibili garela, eta edozein unetan kanporatzeak arriskuan izan dela Euskaltzaindiaren barruko zatiketa.

Alde horretatik, euskaltzainon arteko harremanak hobetu beharra dago, jendea premiarik gabe mindu eta haserrarazi gabe, elkar errespetatuz. Inoren lana, gorago aipaturiko premisapean, aintzat hartu behar da. Euskaltzaindiaren barruko arazoak, bestalde, diskrezioz eta *pro domo* jokatzu tratatu beharko genituzke beti.

Batzordeen proiektuekin lehentasun desberdinaz joka daitekeen arren, beti ere formaz eta tratuaz batzordeen arteko oreka mantentzen saiatu beharko genuke, inoiz gure artean aipatu izan zen «superbatzorde» kontzeptutik urruntzeko.

Horregatik, printzipioz, sail eta batzorde guztiek merezi behar dute aitormen berbera. Besterik da, lehentasun berbera izatea. Ez, ez gara horretaz ari.

Alde honetan, irudiz behintzat, berez elkarren aurkako ikuspuntuak ditugu: batzorde bakoitzaren beregaintasun eta autonomia, batetik, eta, bestetik, Akademia osoak bana-banako batzordeek egiten dutenaren gainean izan behar duen erantzukizun eta onespren kolegiatua. Horrek, noski, gutxienezko kontrola eta koordinazioa beharko lirateke. Nola gorde, ordea, batzorde bakoitzaren beregaintasuna, eta, aldi berean, bere lana onartu behar dion «osoak» eduki behar duen kontrola? Gure ustez, era praktikoa haxe izan liteke: batzorde bakoitzak proiektu bat aurrera eraman aurretik, horren irizpideak, metodologia, epea etab. «osoaren» aitzinean aurkeztu beharko luke. Behin *nihil obstat* orokorra jaso eta gero, batzorde bakoitzak erabateko askatasun eta beregaintasunez lan egingo luke, beste «gainbegiratzerik» gabe. Horrek saihestuko liguke, adibidez, aurretiko «adostasunik» ezagatik ondorioetan gerta litezkeen sorpresak, zenbait hitzetan (animalia berezi batzuen izenetan adibidez) jaso daitezkeenak bezala.

Lehen batzordea Hiztegiakoa izanik, eta, bistan denez, edozein Akademiatan lexikografiak daukan garrantzia kontuan hartuta, ordea, ezin da batzorde hori bere bolizko gazteluan gorde. Arazo hau ere aztertu beharko da euskaltzain guztien artean, *Orotariko Euskal Hiztegia* bere Z letrara, beraz, azkenera iristen hasi den une honetan, hasiak baitira, *OEH*ren Zuzendaritzari adierazi bezala, orainsu, beste erronka batzuk kontsideratzeko eskatzen.

Datozen bi urteei begira, gutxienez, hiruzpalau proiektu kontsideratu beharko genituzke:

- a) *OEH* hiztegia bukatzea.
- b) Hiztegi Batuaren bigarren pasaldia azkartu eta helburuak jartzea, urte urte zer eta zenbat egin behar dugun jakiteko. Honi buruz, ikus aurrerago prozedura azkartzeko egiten den proposamena.

c) Euskara-euskara hiztegia ontzen hastea, Hiztegi Batuko lehen pasaldiko hitzak norabidetzat hartuta. Proiektua ondu eta finantziazioa ziurtatu beharra legoke.

d) Corpusaren aldetik baldintzak jartzea, corpus horrek noren eskutik eta nola egin behar den erabaki eta proiektu horren finantziazioa ziurtatzea.

Hiztegi Batuak bere bigarren itzulian badu estrategikoki bere egitekoa, alde batetik, eta, gero, Miren Azkarate, Xabier Kintana eta Andres Urrutiak, Hiztegi Bereziak, deitutako aldetik. Hemen, uste dugu zenbait bilkuraren prozedura, Laudioko abendukoa lekuko, aldatu beharra legokeela. Hortaz, 1994ko apirilean, Gasteizko ordezkaritzan, egindako bilkuran proposaturikoa, eztabaida parlamentarioetan ezagutzen dena, gaurkotua, aplikatzea beharrezkoa du.

Egia da, neurri batean, ohardun hitzak besterik ez direla aztertzen; baina, eztabaidatzeko prozedurak oroitarazten digu, behinolako Poloniaren historian irakurritakoa, bertako Parlamentuaren eta Gobernuaren hondamendia ekarri zuena. Beraz, eztabaida-prozedura ere azkartu beharra dago. Denbora tasatuz, hitzunen partehartzeak, ponente eta ohargileen «erreplika» eta «dupliketara» mugatuz eta beste. Bestela ikaragarri luzatuko eta Hiztegi Batua ez da sekula santan bukatuko.

Beraz, Hiztegi Batuaren bigarren itzulia nola berrantolatu? Hiztegi Baturako Hiztegi Berezien hiru alorrak, nola txertatu? Hori ere eztabaidatu beharko da.

Bigarren pasaldi honetarako, egia esan, osoko bilkura baino lehen ohargileak P. Salabururekin bilduko balira, presentzia erreal edo informatikazko presentzia birtualaz, hitz gehienetan funtsezko adostasuna lortuko genuke hitz, osokoen bilkuran eztabaidatzeko oso hitz gutxi geldituz, eta horrek, zer esanik ez, prozedura arindu egingo liguke. Prozedura bizkorrago horretarako, proposamen zehatza aurkeztuko genuke martxoko bilkurarako, P. Salabururekin mintzatu ondoan.

Pasa gaitezen Dialektologiara. Dialektologian EHHAREN lehen tomoa, behingoz, atzerapenak atzerapen, azkenean aterako da eta ateratzen denerako, agian, beste erronkarik izan dezake, beste eginkizunik. Hau ere estrategikoki ikusi beharko da, agian, ez Hernanin, baina bai geroago.

* * *

Bigarren eta laugarren batzordera pasatuko gara eta apropos bikote berean jartzen ditugu Gramatika eta Onomastika, Onomastika eta Gramatika. Bistan da Hizkuntza Akademia batentzat garrantzizkoena Gramatika dela. Badirudi, Euskal Gramatika Orokorra lanean hasten bada, eta horretarako giza baliabideak ziurtatu, aurrerapauso estrategiko handia egingo duela Euskaltzaindiak. Baina, era berean, Onomastika batzordeari bere garrantzia eman behar zaio eta Akademiak ematen ez badio ere, gizarteak, erakundeek, maila

guztietako administrazioek ematen diote, eta hizkuntza normalizatu ez den baten kasuan, are gehiago. Oraintsu azaroan Bartzelonan argi ikusi dugunez, hiru Akademiok Onomastika batzorde bana dugula, eta galego-katalanek horri garrantzia handia emanda gainera. Espainiakoak ez du, ez baitu horren beharrik, Estatuaren poderioz XIX. mendeaz geroztik, arlo hori oso ondo normalizatuta daukalako. Zer esanik ez Frantziak, dena hizkuntza bakarreko Onomastikan «normalizatu». Baina beste hiru hizkuntza ez normalizatuak, ordea, Onomastika alorra zaindu behar dute. Are gehiago, Katalunian sortua dute, duela zenbait urte «*Oficina d'Onomàstica*» batzordearen aldamenean, bai Generalitat-ak eta bai gainerako administrazioen beharriaz erantzuteko. Bi filologok osatua, denbora osoz, horiez gainera, administrari baten laguntza ere izanez.

Ez guke aiantzi behar, bestalde, hizkuntzaren normalkuntzarako berebiziko pisua daukala hizkuntza paisaia edo ingurunek. Horrek, nahitaez, Onomastika, Toponimia eta errotulazioaren eragina dakar eta bide horretan, zer esanik ez, irizpide argi eta ziurrak ematea Euskaltzaindiari dagokio. Euskararen kalitatea ere hortxe dago, deman.

* * *

Ehundaka eta ehundaka kontsulta egiten zaizkio gizarte orokorretik Euskaltzaindiari Onomastikako alor desberdinez, dela ponte izen, deitura, toki izen, kanpo izen eta abar. Honetaz, taktika aldatu beharra ikusten dugu, alegia, batzorde baten aldeko joerak erabateko gorakadak, ondorio desorekatu batzuk ere ekarri dizkigu eta, azken batean, Erakundea bera ateratzen zaigu gal-tzen.

Bide berean, gure ustez, Euskaltzaindiak begi-belarri zoliagoak eduki beharko lituzke gizartearen premietarako, eta epe ertain eta luzerako proiektu nagusiak horregatik baztertu gabe ere, gure gizartean eragin zuzen eta berehalakoa izan dezaketenak ere bultzatu beharko lituzke (merkatalgo izendegi berrikusia, neotoponimo eta seinalizazio generikoa: *Balcón de Bizkaia*, *Puente Colgante*, *parque tecnológico*, *polígono industrial*, *área de servicio*, *área de descanso*, *centro comercial*...) ikusten eta entzuten diren falta nabarmenei buruzko noizik behinkako oharrak (agian prentsa-artikulu didaktikoen bidez, gogoan izan *Avui*-ren behialako *El llenguatge* hura), ez baita txantxetakoak geure kale-bideetan euskaraz ageri diren seinale eta idazki gehienak gaizki agertzea, gure hizkuntzaren erabilera publikoa oinarritzko optimizaziotik argi-urte-etara egonez.

Hemen, teknologia berriak laguntzaile bikainak gerta dakizkiguke zabal-tze lan horren eramaile lehenetsi gisa. Ideia moduan, Euskaltzaindiaren web orrian eztabaida forum bat sor daiteke, JAGONET zerbitzuak erakusten dituen kezkek eta arrangurak oinarri hartuta. Itzultzaileek berek ere badute, dagoneko, halako tresna bat eta, antza denez, onuragarri zaie.

Lehendakariak, apaltasun eta irekiera handiz, bere proposamen politiko-rako oraintsu egin duen bezala, ez legoke gaizki euskalgintzan diharduten erakunde, elkarte, talde eta enpresei iradokizunak egiteko deia ere egitea, gizar-tearen kezka jasotzeko prest gaudela agertzeko.

Bada ondo kontuan hartu beharko genukeen beste premisa bat: gutariko inor ez da orojakile, eta gai batean edo bestean ezjakinak izaten garela. Euskaltzaindia inor baino hornituago dago filologoz eta unibertsitarioz, eta hori izugarritzko aurrerapausoa da, baina literatura gainerako arloei dagokienez, aski desorekatuak ageri zaigu. Kontuan izan behar dugu, alde batetik, gizar-teko gainerako arazoekin erkatuz gero, euskal tradizioan eliza gaiek % gehien-goia izan dutela oraintsura arte, elizgizonak izan baitira, pastoralgintza arrazoiengatik eta, euskara gehien landu dutenak, eta merezimendu hori guztiok aitortu behar diegu. Halere, horrexegatik, beste gai batzuk, desorekatuak aurkitzen dira, segur aski sekularren erruagatik. Eta hori euskaldun zaharrek ondo dakite. Horrexegatik, literaturan islarik izan ez dutelako aitzakiaz, guk ezin geniezaioke uko egin gure etxeko, eskualdeko euskara patrimonialari, eta zenbait gaitan ahozko edo beste bidezko aberastasun hori ere euskara batuan txertatu eta integratu beharra dakusagu.

Hortxe dugu adibidez, foru ondarea: iturri horretatik nafarrek eta bizkaitarrok forutasuna galdu ez dugulako –Aiaran ere bai, baina zoritxarrez hor euskara ez da kontserbatzen– mendez mende hainbat hitz gorde, erabili eta erabiltzen dugunok, etxean ikasiak gainera, horietako asko frankismo garaietako udal administrazioan ere bizi-bizirik egonak ahozko hizkera gisa bederen, eta hori ezin daiteke galtzen utzi, are gutxiago, euskara administrazioetan ofiziala den heinean. Zoritxarrez, ondare hori –orain arte erabili ditugun irizpideekin behintzat– ezin daiteke corpuscan atzeman. Gure ohiko liburuetan horien aipamenak, gutxi, bakanak edo bakarrak direlako. Horregatik, gure corpuscan agertzen ez direlako arrazonamenduaz –gure egoera bereziagatik ezin ager zitezkeelako, hain zuzen– altxor hori baztertu nahi izatea errakuntza nazional historikoa litzateke.

* * *

Bada beste batzorde bat ere, iraunkorra gainera, hots, Literatura. Halere, askotan, bigarren edo agian, hirugarren mailakotzat jo dute erakundeek eta inoiz Euskaltzaindiaren barruan ere bai. Oraindik batzuk oroitzen gara, nola Eusko Jaurlaritzako arduradun batek, tertulia irizten zion Literatura batzordeari. Herri Literaturak bi urtez behin egin dituen Jardunaldiak, balio estrategikorik ez balute bezalaxe, edota Literatura Ikerketa taldeak aspalditik lantzen diharduen hiztegiak, baliorik ez balu bezala. Hemen ere, **bostak bat** esan behar genuke, eta bostak begirune berberaz eta Administrazioa ez da nor horretan balioak neurtzeko. Besterik da, jakina, Administrazioen beharrezanetarako, batzorde baten egitasmoak, lehentasuna izatea. Baina, akademikotasunean guztiak berdintzat jo behar ditugu.

Jagon Sailak hasieratik balio estatutarioa izan du, eta hori Baionako XI. Barne Jardunaldietan *Jagon* Sailaren historiaz egin genuen txostenean garbi ikus daiteke. Horregatik, une honetan, bere eginkizun estrategikoak kontuan izan behar ditugu. Esate baterako, F. Franco hil geroztik, 1976tik, Nafarroan, Araban, Iparraldean, Euskal Autonomia Erkidegoan, nahiz besteetan Euskaltzaindiak egin dituen Adierazpen guztien bilduma, laster *Jagon* sortan argitaratuko dena. JAGONET, Miren Azkarateren garaian sortua eta, une honetan, EROSKI eta EUSKALTELi esker, martxan diharduena, erdizka bederen, zoritxarrez ez baitugu egun osoz pertsona bat, babesteko adina baliabidez. Bestetik, Euskaltzaindia ezin daiteke teknologia berrietatik urrun izan, eta arlo hau bereziki *jagon* beharra daukagu, berehala atzeraturik gelditzeko arriskupean.

Corpus batzordea halako adierazpen baten formulazio bidean dabil lanean aspaldian, euskara-batua/euskalkiak bikotearen arteko harremanak argitu nahian. Datozen bi urteotan horixe du eginkizun pisuzkoena. Lehen idaztaldia datorren hilerako onduko du. Horren ostean, berehala etorriko da gizarte eragileei hura igortzea, horien ekarriak ere batzuko. Jarraian osoko bilkurak horren berri izango du, Euskaltzaindiak gai honetan daukan doktrina gaurkotua izan dadin. Asmoa da Euskaltzaindiaren betiko iturrietan dagoena bildu eta egoera berriaren arabera (hizkuntzaren ofizialkidetasuna, euskararentzako esparru berriak...) egokitzea.

Beraz, bigarren artikulua kontuan izanik, *Jagon* Saila bi sailetariko bat da, baina Barne Erregelaren 34. artikulua kontutan hartuta dio:

«Ordezkaritza dagokionez, neurri handi batean, –nahiz eta ez berei bakarrik–, bakoitzak bere eskualdean, Euskaltzaindiaren bi Sail nagusietarik baten artea izatea: hots, hizkuntzaren *Jagon* Sailarena (**Arautegiaren 2. Art.**)»

Beraz, arta hori, lurraldez lurralde, kontuan izan beharreko zerbait dugu, urte batzuetan pixka bat utzia izan bada ere.

* * *

Egiturezko batzordeak hiru dira. Bat, Argitalpenena, Eusko Jaurlaritzaren eta Diputazioek eskatuta, duela 18 bat urte egin zen, Arantzazun moldaturiko plan estrategikoaren arabera, hain zuzen. Euskaltzainburiak, Jose Antonio Arana Martijak, Ricardo Badiolak, Juan Jose Zearretak eta Jose Luis Lizundiak prestatu, ondoren Zuzendaritzak onartu, gero hileroko batzarrean kontu eman eta azkenean eskatzaileengana bidali zen. Halere, gaur da eguna Herri Aginteen-gandik ez duguna erantzunik jaso.

Argitalpen egitasmoak, Akademia batentzat garrantzitsuak dira, estrategikoak esango genuke. Izan ere, biltzar, jardunaldi, arau, irizpen, ikerketa, adierazpen eta erabakiak argitaratzen ez badira, zertarako da Akademia? Oraindik, Herri Aginteen hitzarmenetan *Euskera*, *Argitalpenen Katalogoa* eta *Oroitidazkirako* finantziarioa besterik ez dugu sartzen aurrekontu arruntetan. Gainerako argitalpenetarako babes-laguntzak, banan-banan bilatu behar izaten ditugu. Jainkoak daki, zenbat ordu sartu ditugun argitalpenen babes bila, gobernu-

bernu, diputazioz diputazio, udalik udal edo kutxaz kutxa, banan-banan eta inoiz, gainera, guztiak batera.

* * *

Egiturazko egitasmoetan, Azkue Bibliotekaren garrantziaz, gure liburu-arxi-boaren ondoreaz, behin baino gehiagotan entzun diogu Jose Antonio Arana Martijari kexu samina, ez administrazioengatik, baizik eta Euskaltzaindi barruko batzuenengatik ere. Babes faltan daukagu, halaber, Zuzendaritzan onartu eta gero *Lamiategi* egitasmoa. Beharbada, proiektu ere hau birformulatu beharko litzateke eta beste norabait, babes bila jo, adibidez, Industria Sailera. Ulertezina baita Jaurlaritzako Sail horretatik, berrikuntza teknologikoak direla medio, zenbait enpresa eta elkarte pribatuk dirutzak ateratzea, Euskaltzaindiarentzako babesik ez den artean.

* * *

Bada, orobat, egiturazko batzordeen artean hirugarrena, hain zuzen ere, Lege-ekonomiarena. Horren zeregin berezia eta lehenetsia da, une honetan, Euskaltzaindiaren aldeko Fundazioa aurrera ateratzea. Horretan dihardu. Tamalez, oraindik ere ez du Euskaltzaindiak jaso zenbait erakunde publikoren diru-zuzkidura eta erabaki administratiboa, eurak ere partaide izateko egitasmo horretan. Hala ere, aurki izango dugu horren berri zehatza. Nolanahi ere hurrengo bi urteotan legez sortu eta nortasuna eman beharko diogu Fundazioari. Bestaldekik, gogoratu beharra dago, gure Akademiaren biziraupena jokoan dagoelako, gero eta harreman ziurragoak ondu behar direla Hego eta Ipar Euskal Herriko Euskaltzaindien artean. Izan ere, status juridikoa desberdina dute batak eta besteak. Horrek ez du eragozten, hala ere, batera ibiltzea eta diru-kutxaren batasuna gordetzea, batzuen eta besteen arteko gaizki ulertzeak eta irizkeriak egon ez daitezzen. Bide beretik dator, gauzak urrunegi eraman gabe, bi Euskaltzaindi juridiko horien artean halako elkarte formulak asmatzea, kasurako, Interes Ekonomiko Elkarte baten osaera, Euskaltzaindiak, horren bitartez, tresna erabilgarria izan dezan Europako zirkuituetan.

* * *

Azkenik eta, XIII. Barne Jardunaldioi begira, esango genuke, ez digutela Hernaniko jardunok denborarik emango, gai guztiak banan-banan eta osoki aztertzeko. Agian, hobe litzateke, heldu den hilabeteetan, batzordez batzorde, garatzea. Adibidez, hasi Hiztegi gintza, gero, beste *Iker* sailekoekin segi, *Jagon* Saileko bat edo *Egiturazkoak* tartekatuz. Bitartean, Hiztegi Batua atzeratuko luke horrek? Ez, baldin eta Hiztegi Batuari bestelako prozedura ematen bazaio. Gainera, Euskaltzaindiaren egiteko bakarra ez da araugintza, eta araugintzan ere ez da Hiztegi Batua dugun zeregin bakarra. Euskaltzainburuak, egoitzan, oraintsu egindako Zuzendaritza bilkura batean, aipatu zuen arratsaldeak gorde daitezkeela horretarako. Beraz, lasai eta patxada batean hartu beharko genuke gai hau, bidean gelditu barik baina.